

Samlivsutvalgets manglende barneperspektiv

Av Øivind Benestad, medlem av Agder og Telemark Bispedømmeråd

Artikkel i Nytt Norsk Kirkeblad, 3/2013

I debatten omkring Samlivsutvalgets utredning er det grunnleggende viktig å fokusere på barneperspektivet. Barn og deres rettigheter er nemlig uløselig forbundet med ekteskap som institusjon og skaperordning. Jeg vil i denne artikkelen beskrive hvorfor jeg og mange andre mener at barns situasjon alltid må være et sentralt element i kirkens ekteskapsforståelse. Men først noen innledende kommentarer:

KRYSTALLKLAR AVVISNING. Før Felles ekteskapslov ble vedtatt av Stortinget i juni 2008, fikk kirkelige instanser mulighet til å uttale seg i en høringsrunde. Så å si samtlige var entydige i sin avvisning av den kjønnsnøytrale ekteskapsideologien. De eneste unntakene var biskopene i Hamar og Sør-Hålogaland. I 2007 stemte 83% av Kirkemøtet mot politikernes planer om en kjønnsnøytral ekteskapslov. I 2006 uttalte 16 av Lærenemndas 20 medlemmer at kirken ikke kan sidestille likekjønnet samliv med ekteskap. I 2004 og 2005 avviste biskopene enstemmig (inkl Stålsett og Køhn) en kjønnsnøytral ekteskapsforståelse. I 1997 stilte et samlet bispemøte seg bak følgende formulering: «Å sidestille heterofilt ekteskap med homofilt samliv er i strid med grunnleggende etiske prinsipper i Bibelen og må anses som kirkesplittende vranglære.»

På bakgrunn av denne massive motstanden er det oppsiktsvekkende at flertallet i Samlivsutvalget ignorerer nesten alt det som biskopene, Lærenemnda og Kirkemøtet har uttalt de siste 15 årene. Uten et fnugg av ny innsikt gjør man en 180 graders helomvending og anbefaler at kirken nå omdefinerer ekteskapet i sine grunnvoller.

Kirkens ekteskapsteologi dreier seg om grunnleggende spørsmål for barn, familie, kirke og samfunn. Teologisk er vi nede på grunnfjellet i kirkens skapelsesteologi og bekjennelse: ekteskapet som en av Guds grunnleggende skaperordninger, barns rett til mor og far, betydningen av kjønnpolariteten mellom mann og kvinne, betydningen av biologisk foreldreskap og blodsband, og Bibelens autoritet i samlivsspørsmål.

PARTNERSKAP = EKTESKAP? I utredningen blir partnerskap og likekjønnet ekteskap framstilt som tilnærmet identiske størrelser. Det er selvsagt ikke tilfelle. Før Partnerskapsloven ble avskaffet 1. januar 2009, var ekteskap og partnerskap svært like når det gjaldt juridiske rettigheter og plikter. Men det eksisterte én fundamental forskjell, nemlig barn. Partnere hadde ikke rett til å skaffe seg barn på kunstig vis eller ved adopsjon. Partnerskapsinstitusjonen var designet for voksne.

Alt det som kirkelige organer har uttalt om homofilt samliv de siste årene, har vært med partnerskapsinstitusjonen som bakteppe. Man har konsekvent snakket om voksne par uten barn.

Den nye ekteskapsloven endret situasjonen radikalt. Barn blir nå betraktet som en rettighet for likekjønnede par. Forskjellen på det tidligere partnerskapet og dagens likekjønnede ekteskap er

derfor svært stor når man legger barneperspektivet til grunn. På tross av dette sier Samlivsutvalget på side 38 at alt det kirken hittil har uttalt om personer i registrert partnerskap, «må nå bety likekjønnet ekteskap». Man overfører altså alle kirkelige uttalelser om partnerskap til nå å gjelde likekjønnet ekteskap. Dette er en logisk og teologisk kortslutning med svært alvorlige følger.

I denne sammenheng er det klargjørende å minne om at det samme Kirkemøtet som i 2007 åpnet for kirkelig ansettelse av personer i partnerskap, med overveldende flertall avviste regjeringens forslag til kjønnsnøytral ekteskapslov. I 2007 tok altså Kirkemøtet konsekvensen av at partnerskap og ekteskap er vesensforskjellige samlivsinstitusjoner. I 2013 ignorerer Samlivsutvalget denne innlysende kjensgjerningen. Dette undergraver utvalgets troverdighet og konklusjoner.

ER BARN UVESENTLIG? Det mest oppsiktsvekkende og kritikkverdige ved hele Samlivsutredningen er etter min mening at den ikke på en grundig måte tar opp barns situasjon i likekjønnede ekteskap. Av uforståelige grunner informerer utvalget på side 11 at de har valgt å ikke gå særlig inn i tematikken omkring barn. Den trolig viktigste av alle innvendinger mot likekjønnet ekteskap blir altså utelatt!

Å definere barn som et ubetydelig eller perifert punkt i en utredning om kristen ekteskapsteologi, er uforståelig – for å si det forsiktig. Denne svakheten ved utredningen er så grunnleggende at dens nytteverdi som ressurs for den videre debatten, blir alvorlig svekket. Noe av det aller viktigste mangler, fordi barneperspektivet i praksis er usynliggjort. Bortsett fra gode og viktige refleksjoner fra mindretallet på side 70-72, er det voksenperspektivet som dominerer gjennom hele utredningen. Dette er dramatisk for en kirke som ønsker å tale barnets sak og ha Jesu forhold til barn som forbilde. Kan kirken akseptere og velsigne at likekjønnede par skaffer seg planlagt farløse og morløse barn? Har ikke kirken et gudgitt mandat til å forsvare barns rett til sine egne foreldre?

ET JA TIL BARNEMARKEDET. Ekteskap og barn hører uløselig sammen – både biologisk, bibelsk, historisk, kulturelt og i dagens lovgivning. Hvis man sier ja til at kirken bør vie og velsigne likekjønnede par, sier man nødvendigvis også ja til det internasjonale barnemarkedet – med kjøp og salg av sæd og egg, donorer og surrogatmødre. Dette blir en del av pakken, enten man liker det eller ei. Mye av homoretikken omkring slagordet "likestilling" dreier seg nettopp om retten til barn.

Ettersom likekjønnede par ikke kan få barn sammen, men allikevel har fått en lovfestet rett til å skaffe seg barn, må de nødvendigvis benytte seg av barnemarkedet. Men for utvalgets flertall ligger denne problematikken utenfor synsfeltet. Mener de at kirken kan innføre en likekjønnet ekteskapsteologi uten å ha noen mening om planlagt farløse og morløse barn? Eller mener de at kirken bare bør vie likekjønnede par som lover at de aldri vil skaffe seg morløse eller farløse barn? Eller synes de det er helt greit å sidestille mor og far med barnemarkedets tjenester?

Handel med sæd og egg, donorer og surrogatmødre er en integrert del av ideologien som ligger bak den kjønnsnøytrale ekteskapsloven. Muligheten for å kunne skaffe seg barn var hovedgrunnen til at aktivistene ønsket å erstatte partnerskapsloven med en kjønnsnøytral ekteskapslov. Ekteskapsreformen i juni 2008, der fem lover ble endret på samme dag, var først og fremst en radikal barnereform. Barn ble fratatt sin rett til mor og far, mens kvinnelige par fikk en lovfestet rett til å skaffe seg farløse barn ved assistert befruktning. Ifølge Barneloven 4a har barn med «medmor» ikke noen far.

UFORSVARLIG KNEFALL. I stedet for å ta et oppgjør med denne barnefiendtlige ideologien, gjør utvalgets flertall etter min mening et uforsvarlig knefall. Statens familieideologi frontkolliderer med kirkens skapelsesteologi angående ekteskap og foreldreskap, forplantning og familie, barn og biologiske relasjoner. Allikevel mener utvalgets flertall at kirken bør tilpasse seg og omdefinere hele skapelsesteologien på familieområdet. Dette er så defensivt på barnas og ekteskapets vegne at det er pinlig – ikke minst på bakgrunn av alt det sterke og vektige som kirken har uttalt om ekteskapet de siste 15 årene. Har ikke kirken større tro på sin egen teologi og på sitt gudgitte kall til å tale barnas sak?

Vi er mange som ikke kommer til å sitte stille og se på at kirkens samlivsteologi blir bygd på en rekke usannheter – f.eks. at barn ikke trenger far, at mor kan byttes ut med en mann, at mor-far-barn-relasjonen ikke er unik, at ekteskapet er en elastisk institusjon som i prinsippet kan endres til hva som helst ved simpelt flertall på et Kirkemøte. For mange av oss er dette en kamp for vårt eget kirkemedlemskap. Saken er et vannskillespørsmål med store konsekvenser.

UHOLDBAR STRATEGI. Fordi Stortinget har avskaffet Partnerskapsloven, mener Samlivsutvalgets flertall at kirken må tilpasse seg den nye situasjonen og endre skapelsesteologien på familieområdet. Dette er med respekt å melde en særdeles dårlig strategi. Det er ikke kirkens ansvar at Partnerskapsloven er avskaffet. Det er faktisk homoaktivister og politikere som har ønsket det slik, selv om de visste at kirken ville ha mye vanskeligere for å akseptere et kjønnsnøytralisert ekteskap enn en videreutvikling av partnerskapsinstitusjonen. Nå må de ta konsekvensene av sine strategiske valg og ikke forvente at kirken plutselig skal oppgi sin dypeste overbevisning om ekteskap, familie og barn.

Å endre ekteskapet i sine grunnvoller fordi man synes synd på likekjønnede par, er en skjør grunnvoll å bygge så grunnleggende endringer på – ikke minst fordi barn er en stemmeløs tredjepart. Ved å bruke barneperspektivet avslører man lett den forførende retorikken om rettigheter og diskriminering. Det er faktisk barna som blir nektet gudgitte rettigheter hvis kirken begynner å definere likekjønnede parforhold som ekteskap, og det er barn som blir utsatt for diskriminering dersom kirken definerer far eller mor som overflødig i barns liv.

SKAPERORDNING og DEKONSTRUKSJON. At ekteskapet er en av Guds fundamentale skaperordninger, innebærer at det er innstiftet av Gud og villet av ham. Det er en universell ordening som er grunnleggende viktig for alle, og som man ikke behøver å være kristen for å leve i og innrette seg etter. Derfor har da også alle kulturer og sivilisasjoner til alle tider praktisert denne ordningen, ikke minst fordi den er biologisk forankret: Mor, far og felles barn. Denne ekteskapsforståelsen er en del av naturretten, som ligger til grunn for FNs Menneskerettighetserklæring (Art 16). Der forutsettes det at ekteskapet er et forhold mellom mann og kvinne. FNs Barnekonvensjon 7.1 bygger på samme fundament og gir barn rett til å kjenne sine foreldre og få omsorg fra dem.

Stortinget har satt i gang en dekonstruksjon av ekteskapet og av mor-far-barn-relasjonen som samfunnets grunn celle. Etter min mening kan kirken aldri følge staten i dette radikale samfunnsekspérimentet med barn som forsøkspersoner. Kirken må tvert imot være en profetisk røst som taler barnets sak. Det er dens kall.